

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ ЯК БАЗОВОГО СЕКТОРУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

УДК 336.71:338.92

*В. Ф. СТОЛЯРОВ, д-р екон. наук, проф.
(Інститут фізичної економіки, м. Київ)
О. О. ТЕРЕЩЕНКО, канд. екон. наук, доц.
(Київський національний економічний університет)*

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БЕНЕФІЦІАРА

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 9, с. 115–117

Постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1317 “Про порядок підготовки та реалізації проектів економічного та соціального розвитку України, які підтримуються Міжнародними фінансовими організаціями” для Міністерства фінансів України було передбачено розробити порядок оцінювання фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій.

Постановою Національного банку України від 29 березня 2001 р. № 135 “Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті” бенефіціаром визна-

чено особу, якій призначений платіж або на користь якої відкрито акредитив-договір, що містить зобов'язання банку-емітента, згідно з яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені всупереч документам, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

Постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1317 “Про порядок підготовки та реалізації проектів економічного та соціального розвитку України, які підтримуються Міжнародними фінансовими організаціями” бенефіціаром визначено юридичну особу, яка отримує

кошти МФО в межах інвестиційного проекту, а відповідальним виконавцем (міністерство або інший центральний орган виконавчої влади) — головного розпорядника коштів державного бюджету, що уповноважений Кабінетом Міністрів України здійснювати підготовку та реалізацію проекту.

Постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 153 “Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги” бенефіціаром міжнародної технічної допомоги визначено центральний орган виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласну, Київську, Севастопольську міські державні адміністрації, до компетенції яких входить реалізація державної політики у відповідній галузі (чи регіоні), де передбачається впровадження проекту (програми). Ця галузь (регіон) заінтересована в результатах виконання проекту (програми), але безпосередньо не одержує міжнародної технічної допомоги.

У цьому зв'язку при визначенні порядку оцінки фінансового стану бенефіціара та виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, було розглянуто два типи бенефіціара:

- *бенефіціара міжнародної технічної допомоги* — головного розпорядника бюджетних коштів (координатора позики МФО);
- *бенефіціара-позичальника* — виконавця проекту (замовника позики).

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1317 було розроблено і реалізовано у два етапи проект Методики оцінювання фінансового стану бенефіціара.

На першому етапі було узагальнено методологічні підходи та методичні правила Основних положень оцінки кредитоспроможності підприємств за методиками вітчизняних і закордонних комерційних банків.

За результатами цього етапу виконання теми було визначено основні критерії і систему показників оцінки господарської діяльності та фінансового стану бенефіціара (позичальника), його галузеві особливості та фактори розвитку, а також алгоритми оцінки.

На другому етапі було апробовано порядок оцінювання фінансового стану бенефіціара на основі використання методології багатофакторного дискримінантного аналізу.

Уперше в Україні було розроблено алгоритм розрахунку інтегрального показника оцінки фінансового стану бенефіціара та узагальнено схему комплексної оцінки надійності застави.

У загальному вигляді алгоритм розрахунку інтегрального показника оцінки фінансового стану бенефіціара є багатофакторною дискримінантною моделлю типу

$$Z = a_1X_1 + a_2X_2 + a_3X_3 + a_4X_4 + a_5X_5 + a_6X_6 + a_0,$$

де a_0 — константа (вільний член) дискримінантної функції; $a_1, a_2, a_3, \dots, a_m$ — коефіцієнти (ваги) дискримінантної функції; $x_1, x_2, x_3, \dots, x_m$ — показники (змінні) дискримінантної функції, які характеризують окремі аспекти фінансового стану бенефіціара.

Інтегральний показник фінансового стану бенефіціара складається з вибраних на основі економіко-математичного аналізу та моделювання шести фінансових коефіцієнтів, наведених у таблиці.

Апробацію нового методологічного підходу до оцінки фінансового стану бенефіціара було здійснено так.

По-перше, відібрано по 50 пар підприємств (фінансово нестійких, або з незадовільним фінансовим станом, і тих, яким не загрожує фінансова криза, або із задовільним фінансовим станом) за такими галузями економіки: за важкою промисловістю (електроенергетика; металургійна та хімічна галузі промисловості; машинобудування та металообробка; промисловість будівельних матеріалів); сільським господарством; легкою і харчовою галузями промисловості; будівництвом і транспортом; торгівлею і громадським харчуванням.

По-друге, за вибраними підприємствами на реальній статистичній інформації (за формами бухгалтерської та фінансової звітності) було визначено коефіцієнти (ваги) алгоритму розрахунку інтегрального показника оцінки фінансового стану.

По-третє, за тими ж вибраними підприємствами було розраховано стандартизовані коефіцієнти алгоритму розрахунку інтегрального показника оцінки фінансового стану бенефіціара.

По-четверте, за цими вибраними підприємствами було визначено критичні значення інтегрального показника оцінки фінансового стану, які оцінено так:

- фінансовий стан бенефіціара задовільний (бенефіціару може бути надана або подовжена позика МФО);
- фінансовий стан бенефіціара незадовільний (бенефіціар перебуває у фінансовій кризі або вона йому загрожує);
- однозначних висновків щодо якості фінансового стану бенефіціара зробити неможливо, тому необхідно здійснити додатковий експертний аналіз.

По-п'яте, було обґрунтовано правила виконання додаткового експертного аналізу, якщо за чи-

Система репрезентативних показників оцінки фінансового стану бенефіціара

Коефіцієнт	Формула для розрахунку	Алгоритм розрахунку з використанням показників фінансової звітності
Коефіцієнт покриття X_1 (ліквідність третього ступеня)	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	$\frac{\text{ф. 1 р. 260}}{\text{ф. 1 р. 620}}$
Коефіцієнт фінансової автономії X_2	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$\frac{\text{ф. 1 р. 380}}{\text{ф. 1 р. 640}}$
Коефіцієнт оборотності вкладеного капіталу X_3	$\frac{\text{Чиста виручка від реалізації продукції}}{\text{Валюта балансу (середньорічна)}}$	$\frac{\text{ф. 2 р. 035 (гр. 3)}}{\text{ф. 1 р. 640 (гр. 3 + гр. 4) : 2}}$
Коефіцієнт рентабельності операційних продажів по Cash-flow X_4	$\frac{\text{Cash-flow 1}}{\text{Чиста виручка від реалізації + інші операційні доходи}}$	$\frac{\text{ф. 3 р. 070 - р. 130 - р. 140}}{\text{ф. 2 р. 035 + р. 060 (гр. 3)}}$
Коефіцієнт рентабельності активів по Cash-flow X_5	$\frac{\text{Cash-flow 2}}{\text{Валюта балансу (середньорічна)}}$	$\frac{\text{ф. 3 р. 170 + р. 050 (гр. 4) - р. 050 (гр. 3)}}{\text{ф. 1 р. 640 (гр. 3 + гр. 4) : 2}}$
Коефіцієнт відношення позикового капіталу (нетто) до чистої виручки від реалізації X_6	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Чиста виручка від реалізації}}$	$\frac{\text{ф. 1 р. 620 + р. 480 - р. 140 - р. 150 - р. 160 - р. 220 - р. 230 - р. 240}}{\text{ф. 2 р. 035 (гр. 3)}}$

словим рівнем інтегрального показника фінансового стану бенефіціара неможливо зробити однозначний висновок.

Основний висновок апробації Методики такий: *економічна інтерпретація інтегрального показника фінансового стану бенефіціара (за два останні календарні роки та останній звітний період) за відповідним числовим рівнем дає прогностичну оцінку потенційного фінансового стану бенефіціара на наступні один-три роки з високим рівнем імовірності (95 %).*

Структурно проект Методики оцінювання фінансового стану бенефіціара містить такі розділи:

визначення термінів; загальні положення; методичні засади; оформлення результатів розрахунків. Нині ця Методика перебуває на затвердженні в Міністерстві фінансів України.

Література

1. Столяров В. Ф. Методичні основи фінансового менеджменту інвестенергопроектів // Вісті АПН України. Спецвип. "Економіка та фінанси". — К.: Вид-во КНТУ "КПІ", 1999.

2. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посіб. — К.: Вид-во КНЕУ, 2000.